

УДК 342.2

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.2.45>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СКАНДИНАВСЬКОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ МОДЕЛІ: ДОСВІД КРАЇН ЄС (ПОЛЬЩІ ТА ФРН) ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ АДАПТАЦІЇ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ

Швець Д.В.,

доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
Львівський державний університет внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-1999-9956

Кісіль З.,

доктор юридичних наук, професор,
академік АНВО України,
заслужений діяч науки і техніки України,
Львівський державний університет внутрішніх справ
ORCID: 0000-0003-1405-4547

Кісіль Р.-В.,

кандидат юридичних наук,
Львівський державний університет внутрішніх справ
ORCID: 0000-0003-2276-5250

Швець Д.В., Кісіль З., Кісіль Р.-В. Теоретико-методологічні засади Скандинавської антикорупційної моделі: досвід країн ЄС (Польщі та ФРН) та перспективи її адаптації у вітчизняну практику.

У статті здійснено комплексний теоретико-правовий та системно-структурний аналіз сучасного міжнародного досвіду запобігання корупційним правопорушенням з метою визначення стратегічних векторів його імплементації у вітчизняне законодавство та правозастосовну практику. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю модернізації антикорупційної архітектури України в умовах євроінтеграційних процесів та глобалізаційних викликів. Методологічну основу наукової розвідки становить міждисциплінарний підхід, що включає порівняльно-правовий (компаративний), статистичний, ретроспективний методи та метод системного аналізу, що дозволило об'єктивно систематизувати світові концепції антикорупційного регулювання.

Авторами проведено ґрунтовний огляд глобальних стратегій запобігання корупції, де особливий акцент зроблено на переході від суто репресивних моделей до превентивних «горизонтальних» стратегій. У дослідженні деталізовано спектр адміністративних та кримінально-правових інструментів, що застосовуються провідними державами світу, та виокремлено детермінанти успішності країн із традиційно низьким показником індексу сприйняття корупції (зокрема, країн Скандинавського регіону). Крізь призму аналізу антикорупційних систем Польщі та Німеччини доведено, що ефективність протидії зловживанням у державному секторі залежить від збалансованого поєднання суворого юридичного контролю із системним усуненням інституційних чинників, які сприяють корупційним ризикам.

Окрему увагу приділено ролі громадянського суспільства та рівню правосвідомості населення як фундаментальним передумовам успіху антикорупційних реформ. Обґрунтовано, що сучасна парадигма превенції має ґрунтуватися на синергії державних інституцій, спеціалізованих правоохоронних органів та незалежних інститутів громадського контролю. Виявлено, що для України критично важливим є не сліпе копіювання іноземних норм, а адаптивна імплементація передових практик, яка враховує національну специфіку правової культури та державного управління. У висновках підкреслено, що стратегічна мета антикорупційної політики має полягати у створенні прозорого середовища, де корупція стає не лише юридично караною, а й економічно недоцільною та соціально неприйнятною. Результати дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення нормативно-правових актів у сфері запобігання корупції та розробки методичних рекомендацій для суб'єктів протидії корупції в Україні.

Ключові слова: корупція, корупційні правопорушення, антикорупційна стратегія, превентивні

заходи, імплементація міжнародного досвіду, правоохоронна система, громадянське суспільство, євроінтеграція, системний аналіз, правова політика.

Shvets D.V., Kisil Z., Kisil R.-V. Theoretical and methodological foundations of the Scandinavian anti-corruption model: the experience of EU countries (Poland and the FRG) and perspectives for its adaptation into national practice.

The article provides a comprehensive theoretical and legal, as well as systemic and structural analysis of contemporary international experience in preventing corruption offenses to define strategic vectors for its implementation into national legislation and law enforcement practice. The relevance of the study is driven by the necessity to modernize Ukraine's anti-corruption architecture amidst European integration processes and global challenges. The methodological framework of the scholarly inquiry is based on an interdisciplinary approach, including comparative-legal, statistical, and retrospective methods, along with the systemic analysis method, which allowed for an objective systematization of global anti-corruption regulatory concepts.

The authors conduct a thorough review of global corruption prevention strategies, with a particular emphasis on the transition from purely repressive models to preventive «horizontal» strategies. The study details the range of administrative and criminal-law instruments employed by leading nations and identifies the determinants of success in countries with traditionally low Corruption Perceptions Index scores (specifically the Scandinavian region). Through the lens of analyzing the anti-corruption systems of Poland and Germany, it is demonstrated that the effectiveness of countering misconduct in the public sector depends on a balanced combination of rigorous legal control and the systemic elimination of institutional factors contributing to corruption risks.

Special attention is paid to the role of civil society and the level of legal awareness among the population as fundamental prerequisites for the success of anti-corruption reforms. It is argued that the modern prevention paradigm should be grounded in the synergy of state institutions, specialized law enforcement agencies, and independent public oversight bodies. The findings indicate that for Ukraine, the adaptive implementation of best practices, accounting for the national specifics of legal culture and public administration, is critically important rather than the blind copying of foreign norms. The conclusions emphasize that the strategic goal of anti-corruption policy should be the creation of a transparent environment where corruption becomes not only legally punishable but also economically impractical and socially unacceptable. The results of the study can be utilized for the further improvement of regulatory acts in the field of corruption prevention and the development of methodological recommendations for anti-corruption entities in Ukraine.

Key words: corruption, corruption offenses, anti-corruption strategy, preventive measures, implementation of international experience, law enforcement system, civil society, European integration, systemic analysis, legal policy.

Постановка проблеми. Модернізація адміністративно-правових механізмів запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням в Україні вимагає системного вивчення та адаптивної імплементації передового зарубіжного досвіду, що є фундаментальною вимогою євроінтеграційного поступу держави. Аналіз світової практики свідчить про транскордонний характер корупції, що обумовлює необхідність застосування комплексного міжгалузевого підходу до її нівелювання. Незважаючи на зусилля міжнародних організацій та національних інституцій, повна елімінація корупційних проявів залишається недосягнутою, проте ефективність боротьби прямо корелює з якістю превентивних заходів та їх відповідністю соціокультурним і правовим особливостям конкретного суспільства.

Трансформація корупції у загрозу демократичним інститутам та правам людини спонукає держави до пошуку індивідуальних стратегій протидії, зміст яких детермінується рівнем економічного розвитку та специфікою національних правових систем. Для України вивчення міжнародних стандартів є не механічним копіюванням чужих норм, а концептуальним підґрунтям для розробки автентичних механізмів превенції, адаптованих до вітчизняних реалій владної вертикалі та суспільних трансформацій.

У контексті гармонізації національного законодавства із міжнародно-правовими стандартами, зокрема положень Закону України «Про запобігання корупції», актуалізується питання ревізії інституту відповідальності. Науковий дискурс, який тривалий час зосереджувався переважно на кримінально-правових аспектах, потребує розширення у бік адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. Необхідність поглибленого дослідження саме адміністративно-правового складника зумовлена як історико-правовим генезисом антикорупційних норм, так і наявністю змістовних недоліків у поточному регулюванні, що знижують ефективність правоохоронної діяльності у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан наукової розробки проблеми превенції корупції свідчить про її високу пріоритетність для вітчизняної правової доктрини. Окремі аспекти зазначеної тематики стали предметом ґрунтовних розвідок таких фахівців, як: В. Авер'янов, О. Бандурка, Ю. Битяк, О. Бодунова, О. Джафаров, Г. Дідківська, О. Джужа, С. Задерейко, Р. Калюжний, З. Кісіль, Р.-В. Кісіль, В. Коваленко, О. Кузьменко, В. Курило, Р. Мельник, В. Топчій, Д. Шевченко, Д. Швець, Ю. Шемчушенко та інші. Проте, попри солідний теоретичний базис, динамічність корупційних викликів вимагає безперервного системного осмислення з метою оптимізації інструментарію антикорупційної політики. Огляд наукового доробку вказує на дефіцит фундаментальних праць, присвячених комплексному аналізу впливу транснаціонального досвіду на вітчизняну систему запобігання корупції.

З огляду на це, **метою статті** є системний аналіз скандинавської моделі протидії корупції та наукове обґрунтування алгоритмів її адаптивної імплементації в національне законодавство. Очікується, що результати дослідження стануть підґрунтям для розробки дієвих механізмів мінімізації корупційних деліктів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Дослідження міжнародної практики протидії корупції засвідчує її транскордонну природу, що унеможливорює ефективну боротьбу без застосування глобальних стратегічних підходів. Аналіз зусиль держав із різними рівнями економічного розвитку та правових систем підтверджує тезу про неможливість повної елімінації корупції, проте вказує на наявність ефективних методик її контролю та превенції.

Для України, яка вже володіє розгалуженим механізмом запобігання корупції, критично важливим є не механічне репродукування іноземних норм, а концептуальна рецепція базових принципів та механізмів. Транснаціональний досвід має слугувати каталізатором для розробки автентичних антикорупційних інструментів, що відповідають соціально-економічним умовам, правовій культурі та архітектурі системи публічної влади в Україні. Такий підхід дозволить перетворити міжнародні рекомендації на дієвий елемент національної безпеки та правопорядку.

Аналіз теоретичних підходів до вивчення корупційних правопорушень.

Проблематика вдосконалення антикорупційного законодавства та оптимізації механізмів превенції деліктів перебуває у фокусі постійної уваги представників національної та міжнародної наукових спільнот. Зокрема, у концептуальній моделі, запропонованій В. Топчієм, С. Задерейком, Г. Дідківською, О. Бодуновою та Д. Шевченком [2], на засадах емпіричного аналізу розкрито деструктивний вплив корупційних проявів на архітектуру соціальної кооперації та функціональну здатність механізмів державного примусу. Дослідники доводять існування оберненої кореляції між надмірною централізацією інституційного контролю та ефективністю продукування суспільних благ, акцентуючи на тому, що залучення громадянського суспільства до антикорупційного моніторингу є імперативною умовою захисту публічних інтересів.

Своєю чергою, О. Сидоренко, В. Яворський та Д. Квасильчук [3] інтерпретують корупцію як специфічну форму зловживання правом, що полягає у девіантній експлуатації владних повноважень задля приватної вигоди за рахунок ігнорування етичних стандартів та суспільного блага. Автори обґрунтовують тезу, що фундаментом мінімізації корупційних ризиків має стати поглиблення доктринальних знань про генезис цього явища, що дозволить сформувати дієву систему превентивних практичних заходів.

Розвиваючи цю думку, Л. Гбур [4] наголошує на необхідності розробки цілісної наукової концепції запобігання корупції. На переконання дослідника, якісна трансформація антикорупційної діяльності можлива лише за умови реалізації комплексу пріоритетних кроків: від наукової верифікації законодавчих норм та рецепції провідного іноземного досвіду до масштабування профілактичної роботи серед населення. Актуальність такого підходу підсилюється позицією Г. Буги [5], який кваліфікує корупцію як пряму екзистенційну загрозу верховенству права, соціальному прогресу та національній безпеці України.

Психологічний вимір детермінації корупційної поведінки в системі державного управління детально висвітлено у працях О. Драгана, Г. Єрмакової, А. Чвалюка, О. Курчіна та О.В. Карагодіна [6]. Науковці виокремлюють низку суб'єктивних чинників (прагнення до швидкої акумуляції капіталу, низька самооцінка, психологічна адикція), серед яких домінуючим стимулом до вчинення правопорушень виступає почуття безкарності службових осіб.

Системний характер корупції як загрози інституційній стійкості демократичної держави підкреслюють І. Діордіца, Ю. Оніщик, А. Матвійчук, Н. Малярчук та В. Дасюк [7]. Автори зазначають, що корупційні прояви не лише девальвують суспільну довіру до інститутів влади, а й спричиняють довгострокову деструкцію макроекономічної динаміки та соціальної когезії. Особливу роль у контексті публічного адміністрування вони відводять антикорупційній експертизі як інструменту запобігання деградації міжнародної репутації держави.

Попри значний масив емпіричних та теоретичних напрацювань у сфері протидії корупції, сучасна наукова база характеризується певною фрагментарністю та відсутністю інтегративного підходу. Зазначений методологічний дефіцит нівелює практичну значущість концептуальних розробок при формуванні цілісної системи адміністративно-правової операціоналізації корупційних деліктів у діяльності суб'єктів публічної служби. Процес реструктуризації вітчизняного антикорупційного законодавства має ґрунтуватися на комплексі організаційних, функціональних та правових заходів. Синергетичний ефект від їх сукупної реалізації забезпечить стабілізацію стану законності та системну мінімізацію правопорушень у сфері публічного адміністрування, що є фундаментальною умовою утвердження України як соціальної та правової держави.

З огляду на це, метою статті є здійснення комплексного аналізу міжнародного досвіду превенції корупційних деліктів та наукове обґрунтування механізмів його адаптивної імплементації у національне правове поле. Очікується, що результати розвідки сформулюють концептуальний інструментарій для системної деескалації корупційних проявів.

Для забезпечення системності та доктринальної точності тлумачення міжнародних антикорупційних конвенцій (зокрема, Конвенції ООН проти корупції та нормативних інструментів Ради Європи/GRECO) застосовано формально-юридичний метод. Паралельно використано порівняльно-правовий метод (компаративістику), що дозволило зіставити вітчизняні правові механізми з передовими світовими практиками (*Best Practices*), ідентифікувати лакуни в гармонізації законодавства та визначити потенціал для рецепції ефективних антикорупційних інструментів. Системний підхід спрямований на аналіз функціональних зв'язків між міжнародно-правовими зобов'язаннями України та її інституційною структурою (НАЗК, НАБУ, САП), розглядаючи їх як взаємозалежні елементи єдиної антикорупційної системи.

Верифікація теоретичних гіпотез здійснюється за допомогою емпіричних прийомів. Зокрема, статистичний аналіз застосовано для кількісної оцінки впливу імплементованих міжнародних механізмів (шляхом кореляції з Індексом сприйняття корупції (CPI) та показниками ефективності судочинства). Контент-аналіз звітів міжнародних моніторингових місій (GRECO, OECD) дозволив отримати якісну експертну оцінку прогресу реформ та виявити критичні недоліки. Використання методів прогнозування та сценарного моделювання сприяло визначенню стратегічних векторів розвитку антикорупційної архітектури та формулюванню науково обґрунтованих рекомендацій щодо максимізації синергетичного ефекту від застосування міжнародно-правового інструментарію. Такий комплексний підхід забезпечує високу валідність та практичну значущість результатів наукової розвідки.

1. Світова динаміка сприйняття корупції: аналітичний огляд результатів міжнародних досліджень (Corruption Perceptions Index, Open Budget Survey, Євробарометр).

Аналіз глобального досвіду підтверджує, що корупційні правопорушення становлять екзистенційну загрозу демократичним інститутам та національній безпеці, деструктивно впливаючи на всі вектори суспільного розвитку. За умов масштабної корупції пріоритет антикорупційної політики має бути зміщений з репресивного реагування на окремі делікти у бік системного усунення їхніх першопричин (детермінант).

Згідно з моніторинговими даними Євробарометра [8], у європейському суспільстві зберігається високий рівень переконаності щодо поширеності корупції у сферах надання публічних послуг. Попри певну диференціацію показників у звітах *Flash Eurobarometer* (для бізнес-середовища) та *Special Eurobarometer* (для громадян), загальна тенденція вказує на те, що корупційні ризики сприймаються як найбільш критичні у таких сегментах: діяльність національних, регіональних та місцевих інституцій публічної влади; функціонування політичних партій та представницьких органів; сфера публічних закупівель; система охорони здоров'я; процедури ліцензування та дозвільної діяльності у сфері бізнесу; діяльність правоохоронних (поліція) та фіскальних (митниця, податкові органи) структур; судова гілка влади.

Згідно зі статистичними даними організації Transparency International, держави, що розробили та імплементували найбільш релевантні антикорупційні механізми, стабільно посідають провідні позиції у світовому рейтингу. До переліку країн-лідерів із найвищим рівнем антикорупційної стійкості (за критерієм набраних балів) належать: Данія (90), Фінляндія (87), Нова Зеландія (85), Норвегія (84), Сінгапур (83), Швеція (82), Швейцарія (82), Нідерланди (79), Німеччина (79) та Люксембург (78) [9; 10]. Високі показники зазначених юрисдикцій обумовлені функціонуванням прозорих управлінських процесів, сталістю демократичних інституцій, неухильним дотриманням принципу верховенства права та мінімальною толерантністю суспільства до корупційних проявів.

Аналіз позицій України в Індексі сприйняття корупції (CPI) свідчить про наявність позитивної динаміки попри екстремальні умови повномасштабної збройної агресії. За результатами 2024 року Україна посіла 104-те місце серед 180 країн, отримавши 36 балів зі 100 можливих [11; 12]. Таке

зростання на 3 бали порівняно з базовим показником 2022 року (33 бали) репрезентує сталий прогрес у реалізації антикорупційних реформ та життєздатність превентивних механізмів у кризовий період.

У своєму звіті за 2024 рік Європейська комісія офіційно констатувала вагомі здобутки України у сфері запобігання та протидії корупції. Особливу увагу в документі було акцентовано на інституційному зміцненні антикорупційної архітектури, зокрема через підвищення операційної незалежності та функціональної спроможності Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) [13]. Це підтверджує стратегічну вірність обраного курсу на гармонізацію національного законодавства із європейськими стандартами та створює підґрунтя для подальшої адаптації досвіду країн «великої десятки».

Незважаючи на вагомі інституційні здобутки у розбудові національної антикорупційної архітектури (зокрема, функціональний запуск НАБУ, САП та НАЗК), системне вивчення міжнародних рекомендацій та адаптивна імплементація передового зарубіжного досвіду залишаються стратегічно пріоритетними напрямками для України. Нагальність такого підходу обґрунтовується результатами релевантних міжнародних моніторинґів, що вимагає проведення поглибленого компаративного аналізу.

Для об'єктивної верифікації динаміки реформ доцільно застосовувати Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) від Transparency International. Зазначений інструмент дозволяє здійснити репрезентативну оцінку рівня корупції в державному секторі крізь призму сприйняття міжнародних експертів та представників бізнес-середовища, що слугує ключовим індикатором ефективності антикорупційної політики.

Країна	CPI (2023)	Місце	Динаміка (порівняно з 2021)
Україна	36	104	Значний ріст (+5 балів)
Польща	54	45	Незначне зниження
Румунія	46	63	Позитивний ріст
Угорщина	42	76	Стагнація/зниження
Молдова	42	76	Значний ріст

Табл. 1 Порівняльний аналіз України та країн-сусідів (2023–2024 рр.)

Україна демонструє найбільш динамічні темпи зростання показників антикорупційної стійкості серед країн Східної Європи, що є прямим наслідком успішної інституціоналізації реформ та відновлення інструментів електронного декларування. Водночас зберігається суттєвий розрив із показниками країн ЄС (зокрема Польщі та Румунії), що детермінує наявність імплементаційної лакуни: формальна наявність прогресивного законодавства не завжди корелює з ефективністю та неупередженістю правозастосовної практики.

Необхідно зауважити, що варіативність результатів у рейтингах Світового банку (*Worldwide Governance Indicators*, зокрема дескриптор *Control of Corruption*) та Індексі сприйняття корупції (CPI) обумовлена методологічними відмінностями. Якщо CPI відображає переважно динаміку сприйняття «зовнішнього контуру» антикорупційних реформ, то індикатори Світового банку експонують глибинні структурні виклики, пов'язані з верховенством права та інертністю судової системи. Комбінований аналіз зазначених індексів дозволяє сформулювати багатовимірну оцінку, де репутаційний успіх на міжнародній арені вимагає інтенсифікації внутрішніх контрольних та судових механізмів.

2. Роль міжнародної практики (Скандинавська антикорупційна модель) у модернізації вітчизняної системи превенції

Узагальнення світового досвіду протидії корупції свідчить про універсальність цієї проблеми та варіативність моделей її розв'язання, що зумовлює доцільність запозичення Україною апробованих міжнародних механізмів, як інноваційних, так і тих, що потребують модернізації на основі оновлених методологій. Особливої уваги заслуговує горизонтальна антикорупційна стратегія, притаманна скандинавській моделі, яка демонструє високу ефективність та забезпечує провідні позиції цих країн у глобальних рейтингах доброчесності.

Вагомим для вітчизняної практики є досвід Республіки Польща, яка, згідно з показниками Transparency International за 2023 рік, демонструє сталі результати у впровадженні системної антикорупційної політики. Польська стратегія ґрунтується на децентралізованій моделі інституційної організації, де повноваження розподілені між вищими органами державної влади (Президентом, Парламентом, Урядом) та спеціалізованими правоохоронними структурами. Ключовими

ланками цієї системи є Центральне антикорупційне бюро (СВА), що поєднує оперативно-розшукову діяльність із превентивною роботою, Агентство внутрішньої безпеки (АВВ), Національна прокуратура та Вища контрольна палата (НКП), яка здійснює зовнішній аудит використання державних ресурсів.

Ефективність польської моделі посилюється багаторівневим механізмом громадського контролю, зокрема через діяльність Моніторингового комітету за участю неурядових організацій, таких як Transparency International Poland. Це забезпечує прозорість державного управління, документування правопорушень та розвиток культури доброчесності. Узагальнюючи польський досвід, слід підкреслити, що інституційна комплексність та законодавча база є дієвими лише за умови сталої політичної волі, реальної незалежності антикорупційних органів та послідовної імплементації превентивних заходів. Для України цей досвід є повчальним у контексті необхідності переходу від формального створення структур до забезпечення їхньої фактичної автономії та системної політичної підтримки.

Іншим репрезентативним прикладом є Німеччина, яка згідно з даними *Transparency International* стабільно посідає високі позиції (75 балів, 15-те місце у 2024 році) завдяки потужному інституційному фундаменту. Особливістю німецької архітектури є відсутність єдиного централізованого органу (на кшталт польського СВА чи українського НАБУ), натомість антикорупційний функціонал дифузно розподілений між широким спектром державних інституцій та ініціатив [25-34].

Німецька антикорупційна парадигма базується на комплексній правовій системі з вираженим превентивним вектором. Правове регулювання не обмежується спеціалізованим актом, а інтегрує криміналізацію корупційних деліктів безпосередньо у Кримінальний кодекс Німеччини (*Criminal Code of Germany*). Цей підхід забезпечує міжсекторальну правову визначеність, охоплюючи правопорушення не лише в публічному секторі, а й у комерційній діяльності та охороні здоров'я. Превентивний компонент посилюється через законодавство про захист викривачів та Німецький кодекс корпоративного управління, що встановлює високі стандарти етики для приватного сектору. Крім того, відданість Німеччини міжнародним стандартам підтверджується повною імплементацією положень Конвенції ООН проти корупції та Конвенції ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб.

Функціональний базис протидії корупції в Німеччині на всіх рівнях публічного врядування забезпечується ключовими державними інституціями, зокрема прокуратурою, органами поліції, Федеральним міністерством внутрішніх справ та Федеральним відомством кримінальної поліції. Особливе місце в архітектурі внутрішнього контролю посідають антикорупційні уповноважені, діяльність яких спрямована на посилення інституційної підзвітності. Ефективність державного нагляду корелює з активною роллю громадського сектору, що створює багаторівневу систему стримувань і противаг.

Домінуючий превентивний вектор німецької політики зосереджений на мінімізації ризиків експлуатації посадового становища через комплекс законодавчих, кадрових та організаційних заходів. В основі цієї моделі лежить фундаментальний етос державного службовця: об'єктивне та неупереджене виконання компетенцій виключно в інтересах суспільного блага. Чинна нормативна база встановлює персональну відповідальність посадових осіб за легітимність власних рішень та імперативний обов'язок інформувати про виявлені факти правопорушень, що трансформує кожен державну установу на проактивний елемент внутрішнього контролю доброчесності.

Аналізуючи пріоритети антикорупційної діяльності у ФРН, дослідники З. Кісіль та О. Тарасенко [35] виокремлюють низку ефективних інструментів:

- встановлення прецедентно жорстких обмежень щодо одержання подарунків та регламентація трудової діяльності після звільнення з публічної служби (*post-employment restrictions*);
- ведення реєстру недоброчесних юридичних осіб для запобігання їхній участі у державних закупівлях;
- ідентифікація посад із високим рівнем корупційних ризиків та запровадження обов'язкової ротации персоналу на таких позиціях.

Отже, німецька модель запобігання корупції ґрунтується на засадах верховенства права, транспарентності та інклюзивності, залучаючи як державні органи, так і суб'єктів громадянського суспільства. Її системний, проте децентралізований характер дозволяє гнучко адаптувати превентивні заходи до специфічних запитів різних рівнів державного управління.

Висновки. Результати дослідження підтверджують, що корупція як деструктивний феномен має високу адаптивність, що зумовлює необхідність динамічної модернізації антикорупційної архітектури держави. Аналіз міжнародного досвіду релевантно доводить відсутність універсальних алгоритмів протидії, що унеможливорює механічне копіювання іноземних інструментів без їхньої глибокої адаптації до національного соціокультурного та правового контексту України.

На основі компаративного аналізу встановлено, що ефективна імплементація зарубіжних практик (зокрема скандинавської та нідерландської моделей) має здійснюватися за такими пріоритетними напрямками:

Парадигмальний перехід від репресії до превенції: впровадження принципів «інтегрованої доброчесності» та деонтологічних стандартів у систему публічного управління (досвід Фінляндії та Бельгії).

Інституціоналізація прозорості: адаптація шведського «принципу публічності» (*Offentlighetsprincipen*) через розширення доступу до адміністративної документації, що нівелює корупційні ризики при застосуванні дискреційних повноважень.

Технологізація контролю: впровадження ризик-орієнтованого моніторингу «зон вразливості» в органах влади за допомогою інноваційних аналітичних систем (за прикладом Нідерландів).

Сформульовані висновки становлять теоретичне підґрунтя для оптимізації національної правоохоронної діяльності та можуть бути використані суб'єктами нормотворення при розробці інноваційної антикорупційної стратегії. Такий підхід забезпечить перехід від формальної відповідності європейським стандартам до реальної мінімізації корупційних деліктів через зміцнення інституційної стійкості та правової культури суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
2. Topchii, V., Zadereiko, S., Didkivska, G., Bodunova, O., & Shevchenko, D. (2021). International anti-corruption standards. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(5), 277-286. doi: 10.30525/2256-0742/2021-7-5-277-286.
3. Sydorenko, O.O., Yavorskyi, V.O., & Kvasylchuk, D.B. (2021). Corruption as a type of abuse of rights: causes and main methods of combating it. *Legal Scientific Electronic Journal*, 4, 65-68. doi: 10.32782/2524-0374/2021-4/14.
4. Hbur, L. (2020). Ways to overcome corruption and corruption manifestations in Ukraine: Criminal and legal analysis. *Law. Human. Environment*, 11(3), 166-174. doi: 10.31548/law2020.03.020.
5. Буга Г.С. Досвід зарубіжних країн в боротьбі із запобігання корупції. *Правова позиція*. 2023. № 1 (38). С. 149–152. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-1.29>.
6. Dragan, O.V., Yermakova, G.S., Chvaliuk, A.M., Kurchin, O.G., & Karagodin, O.V. (2020). Psychological aspects of corruption in public administration: Case-study of Ukraine. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 9(6), 264-277. doi: 10.36941/ajis-2020-0130.
7. Diorditsa, I., Onishchuk, Y., Matviichuk, A., Maliarchuk, N., & Dasiuk, V. (2025). Anti-corruption expertise in Ukrainian public administration: Conceptual framework, challenges, and innovative approaches. *Interdisciplinary Journal on Public Administration Law*, 1, 188-215. doi: 10.13130/2723-9195/2025-1-72.
8. Євробарометр ЄС URL: https://commission.europa.eu/news-room/factsheets/special-eurobarometer-546-europeans-attitudes-towards-corruption_en.
9. Transparency International. (2024). URL: <https://www.transparency.org/en/>.
10. Transparency International Ukraine. (2020). URL: <https://ti-ukraine.org/en/research/corruption-perceptions-index-2019/>.
11. Сторінка Transparency International Україна. URL: <https://ti-ukraine.org>.
12. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>.
13. Офіційний сайт International Budget Partnership (IBP) з результатами OBS 2023: URL: <https://www.internationalbudget.org/open-budget-survey/rankings/country-results/2023/UKR>.
14. Poland – Transparency.org. URL: <https://www.transparency.org/en/countries/poland>.
15. Мельник О.Г. Міжнародний досвід запобігання та протидії корупції як вектор формування національної антикорупційної політики в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С.32–35. URL: <https://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/6108>.
16. Program zwalczania korupcji w Polsce. URL: <https://www.ithink.pl/artykuly/aktualnosci/polska-program-zwalczania-korupcji-w-polsce>.
17. Program zwalczania korupcji. Strategia antykorupcyjna. II etap wdrażania 2005–2009, Warszawa, 2005, 26 s. URL: https://www.duw.pl/files/antykorpucja/strategia_antykorpucyjna_IIetap.pdf.
18. III etap wdrażania rządowego planu przeciwdziałania korupcji URL: <https://antykorpucja.edu.pl/index.php?mnu=112&id=4331>.
19. Central Anticorruption Bureau URL: <https://www.cba.gov.pl/en>.
20. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego. URL <https://policja.pl>.
21. Prokuratura Krajowa. URL: <https://www.gov.pl/web/prokuratura-krajowa>.

22. Najwyższa Izba Kontroli URL <https://www.nik.gov.pl/en>.
23. Transparency International. Poland URL <https://www.transparency.org.pl>.
24. Melezini Mirosława, Sakowicz Andrzej. Opinia o zgodności polskiego prawa karnego z postanowieniami Konwencji ONZ przeciwko korupcji. URL: <https://www.antykorupcja.gov.pl/download.php?s=4&id=16>.
25. Preventive activities of the Central Anti-Corruption Bureau: handbooks and training courses for civil servants and entrepreneurs (UNODC) URL: <https://www.cba.gov.pl>.
26. Transparency International-Germany: URL: <https://www.transparency.org/en/countries/germany>.
27. Strafgesetzbuch – StGB URL: <https://dejure.org/gesetze/StGB>.
28. Gesetz zur Bekämpfung der Korruption. URL: <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zur-bek%C3%A4mpfung-der-korruption/64803>.
29. Whistleblower Protection Act. URL: <https://kanzlei-slr.de/en/whistleblower-protection-act-hinschg-what-will-change-for-you-and-your-company-in-the-future>.
30. German Corporate Governance Code. URL: <https://www.dcgk.de/en/home.html>.
31. Staatsanwaltschaften. URL: <https://www.justiz.gv.at/justiz/justizbehoerden/staatsanwaltschaften.8ab4a8a422985de30122a92877dc6347.de.html>.
32. BMI – Integrity. URL: <https://www.bmi.bund.de/EN/topics/administrative-reform/corruption-prevention/integrity-node.html>.
33. BKA – Startseite. URL: https://www.bka.de/DE/Home/home_node.html.
34. Transparency International Germany. URL: <https://www.transparency.de/en>.
35. Kisil, Z., & Tarasenko, O. (2022). International experience in preventing corruption as a vector for creating a national anti-corruption strategy in Ukraine. *Social and Legal Studies*, 5(3), 9-15. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2022-5-3-9-15>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 1.03.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.03.2026
Дата публікації: 3.04.2026